

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ
БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОНАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1952
май
25
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 101 (2531)
ӨРТӨЗ 20 КОП.

Совет Эвилелинде (1 арын).
Бистин областы ховуларында (1 арын).
ПАРТИЯЖИ АМЫДЫРАЛ:
К. Петров — Большевикки кижидилгениң школасы (2 арын).
И. Ломакин — Консультантылар большевизми шигээдиринге дузалап турар (2 арын).

Школадарда экзаменер (2 арын)
Л. Бырыс — Херээженерниң куш-ажылчы болгаш хөй-ниитичи идеякери (2 арын).
Улус демократиязының чурттартырында (3 арын).
В. Красильников — Чаа чүүлүзү

тилетирбес күжүнүң дугайында роман (3 арын).
Д. Бочаров — Делегейде болуп турар чоруктарың допчулалы (4 арын).
Америк агрессорларның араатан-зыг чоруктарына делегейиң хөй-ниитизи удуруланып турар (4 арын).
Кореяда болушкуннар (4 арын).

Медицина кадрлары-биле ажылды экижидер

Бистин ССРЭ-де ажылчы чоңуң кадры камгалаалың херээ — совет күрүнениң ниити эрге-ажыктарындан кажан-даа аңгыла көрдүмөс, оң база чууга кезээниң бирээни. Тургузукчу совет улуска кадры шылдык чаагай амыдыралды хандырар дэ-ш коммунисттер партия, Совет чырактынча хун-бүрүнүң доктаамал сагыш салышкынны тургузуп, оң херектелдеринге чыдырүдө каш-каш миллион акша-хөргенини үндүрүп, эмнедег болгаш кадры шылдык черлериниң четкизиң чер болганыга калбартып, медицинаны тускай өөредилге черлерин дамыштыр дээди болгаш ортумак эртемниң кадрларын чуртка чыл саанында хөй-хөй-биле берип турар.

ССРЭ-де кадры камгалаалың чайынанчак чедишиктериниң, оң бүгү талаагы хөгжүлгөсүниң маргылаа чок фактыларын бистин областың чижээден безин көрүп болур. Хөй националдыг совет күрүнениң улуг өт-бүлгөсүне чокта чаа бактаап кирген аныяк Тыва областың улус ажил-агыйына болгаш шапкын хөгжүлдө-биле чергелештир, партия болгаш чазактың көргүзүп келген иениң дузаларының ачызында чурттагыч чонук кадры камгалаалың херээне база биче эвес чедишкиттер чедип алыныпкан. Чеди чыл бурунга Тывага эмнедег эвээш сангыг точкалары турган болза, ам область 16 эмнеделег, 95 эмнедег пункттуг, 14 санитар-эпидемия станциялыг апарган. Оларда 120 эмчилер, 434 фельдшер-акушерлер ажылдап турар. 1952 чылда областың кадры камгалаалың херээне чыргылаары-биле 2 миллион 347 муң рубль чурт бюджетиде көрдүнген ийке, азы 1951 чылдазында 15,6 хуу өскөн.

Медицина албан черлериниң четкизи калбарып, оларда кадрларын саны өзүп турары биле кады, ажылчы чоңуң кадры камгалаалың экижидер, оларга көргүзөр дузаларының күштөлдүр талазы-биле ак-сеткилди ажылдап турар, кызымак ажилдакчыларның хурээлени өзүп олурар. Ылангыя Чадаана эмнеделегинде эчки Л. Москвина, Мөңгүн-Тайга район эмнеделегинде ажилдакчы А. Херек, Суг-Хөл район эмнеделегинде Долгар-уруг дээш ышкаш, совет медицинаының мурнакчы эртем-биле соксаал чок чепселенип, оң байлак дуржулгазы практиктиң ажилга билдирин-биле ажылдап, чоңуң кадры камгалаалы дээш, оң мурнунга ак-сеткилди-биле бараан болуп турар мурнакчы ажилдакчылар биче эвээш эвес.

Областың медицина албан черлериниң иштинде Чадаана, Туран эмнеделери, Талдының Кочетов суурда эмнедег пунктузу чергелиң ажилы эки, санитар-профилактиктиң хем-чегдерин чоңуң ортузунга чедишкиттериниң чорудуп турар эмнедег черлери бар.

Ындыг болза-даа, областың ажилчы чоңунуң кадры камгалаал херээнде, ылангыя медицина кадрлары-биле ажилда чептестер хөй. Областың медицина албан черлериниң шаттары дөңгүлө 50 хуу чедир четкелденген ийке, ам-даа 132 эмчилер, 152 ортумак эртемниң ажилдакчылар чедишпей турар. Ылангыя областың кадры камгалаал килдизи кадрлар белеткээриниң, оларны ажил мергежилни беддериниң айтырыңче кичээңгей салбайн, эмнедег ажилдакчыларын ажил дуржулга солчушкунуң конференцияларын, семинар өөредилгелериниң сөөлгү каш чылдарда чайгыс-даа катап чорутуулан.

Медицина кадрлары-биле ажилда онча чептес чүбө болза, үндөзүн чурттакчыларын иштинде дээди болгаш ортумак эртемниң эмнедег ажилдакчыларын хөй-биле белеткээр уjurлуг турбуже, олче яс уур кичээңгей салдымхайн

турарында. Чыл дизе, областың кадры камгалаал килдизи медицинаның дээди өөредилге черлеринге эртен 7 чылдын дургузунда чаңгыс-даа кижичи чорутпаан болгаш Кызылдың фельдшер-акушер школасына белеткээр, ортумак эртемниң 83 медицина ажилдакчыларын чүглө 23-жү үндөзүн чурттакчылар болуп турар.

ВКП(б)-ниң райкомнары болгаш областың кадры камгалаал килдизи медицина кадрларының политиктиң кижизидилгенин чуугага көрбөй, оларны партия чырыдышкынның четкизиңе бүрүнү-биле хаара тударыңче сагыш салбайн барганы-биле областьта 500 ажыг медицина ажилдакчыларын чүглө 73-жү бо чылды партия өөредилгезинге хаара тудуунган. Кадры камгалаал органнарының талазында кадрларын ажил-ишчи, политиктиң мезү-шынарын өөренип көөрүнүң большевикки принципни барымдалавайн, оларны удуртур ажилдарже кайы-хамаан чок депшиди, шын эвес шилишкитини чорудуп келгени-биле ажилга ызырымас, дааскан ажил херекке харысалга чок, ажил баксырадыр чүүлдер хөй-биле болдуруп турар.

ВКП(б)-ниң райкомнары, райкуу-комнары, областың кадры камгалаал килдизи медицина кадрларының материалдык амыдырал чуртталгазына таарымчалыг байдалларын тургуспайн, оларны бажың-балгат, аш-чемниң продуктулары-биле чептес хандырып келген. Ылангыя Кызыл хоорайның, Каз-Хем, Мөңгүн-Тайга районнарының элэн чамдык эмчилери каш чылды улаштыр байдалга таваржып келгенер.

Мычангыш ВКП(б)-ниң райкомнары, райкуу-комнары болгаш кадры камгалаалың органнары медицина кадрлары-биле ажилда бар чептестерин дарып узуткавайшаан, хамыктың мурунда оларның ортузунга партияның полит-кижизидилгелиң ажилын шийтирили-биле экиилдиң, партия чырыдышкынның четкизиңе ажилдакчы бүрүнү ылангыя хаара туткан турар чорукту чедип алыр. Оң-биле чергелештир, большевикки шүгүмчүлөдди болгаш бот-шүгүмчүлөдди калбартып тургаш, ажилда бар чептестерге эгеш-чөк болурунга медицина ажилдакчыларын кижизитишаан, оларның ажил-херекке харысалгазын беддиң, эмнедег черлеринге күш-ажылды сагыла-чурумун быжыглаар херек.

Областың кадры камгалаал килдизи медицина ажилдакчыларын ниити эртем-билиниң, ажил мергежилниң соксаал чок беддер сорулга-биле, оларның дуржулга солчушкунуң конференцияларын, семинар өөредилгелерин үргүлүч чыдыдырып, анаа холбаштыр совет медицина эртемниң чаа-чаа чедишкиттеринге, оң шылгарангай эртемденериниң сөөлгү ажилдышкыннарынга, ылангыя академик И. П. Павловтуң өөрединге хамаарышкан айтырыгының талазы-биле теоретиктиң илеткелдерин, практиктиң кичээдериңиң организацияларын хандырып уjurлуг. Ол ышкаш медицина албан черлеринге кадрларын саны четкелээр-биле узун хуусаалыг курстары база фельдшер-акушер школасың дамчып туруп, чурт иштинге эмнедегин ортумак эртемниң ажилдакчыларын хөй-биле немей белеткөүшөөн, үндөзүн чурттакчыларын иштинде дээди өөредилге черлеринге кадр белеткеленче кол кичээңгей салыр херек.

Медицина кадрларының материалдык амыдырал чуртталгазын тооп көрбөс чорукту шийтирили-биле узуткап, оларны ажилдап, чурттаар чоруунга таарымчалыг, бүгү байдалларын тургузуп, кижилериниң амы камгалакчылары — совет эмнедег ажилдакчыларын партия, совет, бүгү-ниитиниң сагыш човаашкыны-биле дуй бүргедир херек.

Крым колхозтары дүжүт ажаан алышкынының бүдүүзүндө

СИМФЕРОПОЛЬ. Крымга сугтур чырап болуп эртен. Ол чырап тарылгага улуг дузала болган. Областа кол култуура — күзүн чашкан кызылтанын үнүжү дыка чаагай.

Сакск, Симферопольск, Фрунзенск болгаш өске-даа МТС-тер комбайннарны септелгезин дооскан. Мурнакчы механизаторлар боттарының машиналарын ажилдап бээри колхозтарының шөлдеринде чедир бергенер.

Шаңнары дерип-херексээринче улуг кичээңгей салдынып турар. Пердмайск МТС-тиң ажилдап берип турары колхозтарында тарааны дүжүрениңе болгаш чүдүрениңе, тарааны арыглаарыга транспорттарларын тургузуп турар.

Областың чүс-чүс шаңнары электрияжыңер.

(СЭТА).

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ

Аныяк тускай эртемнигерни белеткеп үндүрүп турары

Дээди өөредилге черлериниң үстүкү курстарының өөреникчилеринде хайнышкынның хунер чоруп турар. Доозуп үнерлерин хөй кезин диплом ажилдарын камгалаарын дооскан болгаш күрүнө экзаменеринге белеткенип турар. Аныяк тускай эртемнигерни дыка хөйү дипломнарны алгаш, заводтарже болгаш фабрикаларже, школарарже болгаш эртем шинчилел институттарыче, МТС-терже, колхозтарже болгаш совхозтарже чорупканнар.

Дээди өөредилге черлерин чуртка 220 муң тускай эртемнигерни белеткеп берген. Бо болза, дээди школарарын бистин чуртувуска тургустунуп келгениниң дургузунда эне-не хөй доосканнар болур. Университеттер болгаш педагогика институттары 70 муң башкыларын, көдээ ажил-агыйын дээди өөредилге черлери — 15 муң агрономнары, чер башкарыкчыларын, мех-

анизаторларын болгаш зоотехниктерни белеткеп үндүрер. Улетпурнуң болгаш транспорттуң бүдүрүлгелери он-он муң инженерлерни, конструкторларын, технологуларын, экономистерни алыр. Дээди өөредилге черлериниң дипломынын аныяк эмчилерини, уран-чүүл, юстиция болгаш совет садыңын ажилдакчыларын улуг отрядыга тыпсыр. Москваның дээди өөредилге черлери 30 муң ажыг тускай эртемнигерни белеткээр. В. М. Молотов аттыг энергетика институтунун, В. В. Куйбисhev аттыг инженер-тудуг институтунун, В. Р. Вильямс аттыг суг ажил-агыйын инженерлериниң институтунун дыка хөй тускай эртемниң доозукчулары суг күжү-биле ажилдаар күчүлүг элктри станцияларның, каналдарның болгаш сугарылга системазынын tudуларына киржирлер.

(СЭТА).

Узбекистанда хундүскү кинолар

ТАШКЕНТ. Наманган областың көдээ кино-механиги Николаев совет эртемленериниң чедишкиттерин өөренип ал, хундүскү кино көргүзерин Узбекистанда бир-ле дугаар организациястаан. Ол хундүс-не беш-алды сеансыларын хову турлагарында үндүрүп турар.

Николаевтин үлегерин өзугаар Ташкентиниң Комсомол үжөн чылдо аттыг кино театрының коллективни документальдыг кино-чурук-

тарны чырыдып каан фойелерге үргүлүч үндүрерин организациястаан. Хундүс кино үндүрериниң улуг ажык-дузалың өөренип көрбүшөөн, Узбек ССР-ниң кинематография министрствозу кино чуруктарын хундүс үндүрериниң тускай аргазын бээр херекселдерин болгаш Ташкент, Самарканд, Бухара болгаш Кашка-Дарин областарында турум болгаш көжер киноларнын дугайында шийтирип хүлээп алган.

(СЭТА).

Волга-Дон каналының ногаанчыдылгазы

КАЛАЧ-НА-ДОНУ. Волга-Доннуң суг оруунуң каналының ол-бо талазында клубтарны, библиотекаларны, школарарны, медицина албан черлеринг, столоваяларды болгаш культуура-амыдыралды өске-даа албан черлеринге элэн каш ажилды суурлар тургустунган.

Тудужулар улуг кичээңгейин боттарының чуртталга пунктуларыче, а ол ышкаш канал унунун ногаанчыдылыңчычы салып турарлар.

Часын маага 73 муң ыштарны болгаш 80 муң ажыг дестерин тарып олурткан Чапурник, Донск болгаш өске-даа суурларда парктар болгаш скверлер кылдыган. Каналың Волга талазында кирер черинде, Карповск болгаш Береславск суг шыгжамырларының чанында бириги, ийгили, он бири шлюзтарнын чанында чергелештир олурткан теректер үнүп эгелээр.

(СЭТА).

Чурттуң ховуларында

Сталин областа чырап болуп турар. Чериниң шыгы 32 миллиметр чедип турар. Көдээ ажил-агыйын бүгү культуралары эки үнүп турар. Элэн каш районнарда күзүн чашкан тараларың үнгени 40 сантиметр четкен. Часын чашкан тараалар дүргени-биле үнүп турар.

Май айда болган сугтур чыраптарын соода Дагестанның колхозтарының шөлдеринде хлопчатниктер үнүп эгелээр.

(СЭТА).

БИСТИН ОБЛАСТЫҢ ХОВУЛАРЫНДА

Чөөн-Хемчик район парылга планын күүсеткен

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Чөөн-Хемчик районуң колхозтары болгаш хуу ажил-агыйын чоңнары майын 22-де тараа культуураларын тарып планын 103 хуу күүсеткен. Оң иштинде кызылтас тарып планын 101 хуу күүсеткен.

Районуң чамдык колхозтары тараа культуураларын тарып планындан ыракта ажыр күүсеткен. Ылангыя Хорум-Дагда Жданов аттыг колхоз 124 хуу, Хөндөргейде «Кызыл тараачын» колхоз 107 хуу, Йимеде Ленин аттыг колхоз 109 хуу, Хайыраканда Сталин аттыг колхоз 101 хуу күүсеткелээр.

Часык тарылганы кыска хуусаада бедик агротехниктиң денелге эрттир талазы-биле Сталин аттыг колхозта эш Очур-оолдун, «Октябрь 30 чыл ою» колхозта эш Сидиптин, «Искра» колхозта эш Базырынчак трактор бригадалары эки ажилдаан. Районуң колхозтары 1340 га черни сугтарып тараан.

Часык тарылга үезинде партияның агитас-массалыг ажилын организациястаар, коммунисттерни ажилгай участкаларына таарыштыр тургузар талазы-биле Жданов аттыг колхозта партия эге организациязы (секретари эш Кежикпен), «Кызыл тараачын» колхозта партия эге организациязы (секретари эш Агбаан-Шыярал), Ленин аттыг колхозта партия эге организациязы (секретари эш Соппа), Сталин аттыг колхозта партия эге организациязы (секретари эш Танзы-Белек) эки ажилдаан. Ол партия эге организациялары колхозчулар орту-

зунга партияның агитас-массалыг ажилдарын шын организациястап, лекцияларын, беседаларын, солун номчулгаларын план өзугаар организациястап турган. Хову, трактор бригадаларына агитхуудустар хун-бүрү үнүп келген. Ол эге организацияларын коммунисттер колхозчуларнын күжүн чакы тарылгаже мобилизацияларга организациякчылар болуп, ажилга боттарынын мурнакчы үлегер-чижээң көргүзүп келгенер.

Оң-биле кадры, чакы тарылга үезинде ажилга моондактыг чептестер база бар болуп турган. Чыл дээрже, районга чакы тарылганы оон-даа кыска хуусаада доозуп болур аргалар турган. Ол аргалар Чадаана МТС-тиң бурүзү-биле болдуңмай барган. МТС-тиң директорунун орунунга арткаш эш Билевек, кол механик эш Вяткин оларнын тракторларны чакы тарылгага байгай септел келгенинден «Кызыл тараачын», «Большевик», «Коммунизмче орук» колхозтарга тракторлар үрелип, ол колхозтарнын тарылгазын дыка саадаткан. Эш Билевек тарылганың изиг-түлүк үезинде Эвр районче чоруткаш 12 хонгаш келген. Ынчангыш трактор бригадаларын МТС болдуңу шүгүмү-биле чептес удуртуп турган, трактор бригадаларына хаая барза-даа практиктиң дузаны эвээш көргүзүп турганнар.

Ам МТС-тиң удуртукчулары трактор бригадаларының ажилын боттуг удуртуп тургаш, чайгы чер аңдарылганын саат чокка чорудар дээш кызымак ажилдаар уjurлуг.

Кызылдың авторотазының чүс-мунчу чылаачыы Ю. ЗЮЗИН.

Төрөөн чуртумуң мурвунга хүлөөлгөм

Чүс мунчу чылаачыларның шим-чезшики бистин делгем чаагай чедишкиттеринг болур дээш улуг хүлөөлгөни алган мен. Мээң алган хүлөөлгөм болза, ажилдап турар машина-биле 200 муң километрин капитал септелге чокка эрттери болуп турар. Ол хүлөөлгөмиң күүсөдериңиң боттарың боттаадырып шыдаан мен.

«ЗИС—50» деп чык машинасында ажилдап тургаш капитал септелге чокка 125 муң километрин эртен мен. Бир чыл иштинде ийи чылды онаалгазы 111,5 хуу күүсөттинген. Бир тонна-километрин бот-өртөөн 4,1 хуу чигелдеги болдулары база чедип алдыган.

Чүс муң километрин эрттип чоруп тургаш капиталдарың база чедип алган мен. Планын дашаар 4700 рубль орулганы кирип, бараан сөөртүлгезинден кирер орулганы 41750 рубль чедир ажыр күүсеткен мен.

1952 ажил-агы чылында чаа чедишкиттеринг болур дээш улуг хүлөөлгөни алган мен. Мээң алган хүлөөлгөм болза, ажилдап турар машина-биле 200 муң километрин капитал септелге чокка эрттери болуп турар. Ол хүлөөлгөмиң күүсөдериңиң боттарың боттаадырып шыдаан мен. Мээң ажилдап турар машина бо аразында конжуч эки чоруп келген болгаш ам-даа эки хөвээр.

Төрөөн чуртумга берген сөзүмнү күүсөдериңиң мээң ыдыктыг хүлөөлгөм. Бодумуң куш-ажылым-биле бистин Ада-чуртувустуң чечекте-лишикниң салышкынны кириштирер мен.

Ю. ЗЮЗИН, Кызылдың авторотазының чүс мунчу чылаачыы.

15 аът күштүг трактор бүрүзүңе 200 гектар чымчак андарылга

КАА-ХЕМ районуң «Сталинчы орук» колхозунда 6 дугаар трактор бригадының (бригадир эш А. Прокудин) механизаторлары чакы хову ажилдарын бедик темпи-биле чорудуп турар.

Трактористер эштер Сарыг-оол биле Малишев боттарының аразында чаржып, мурнакчыларын санын га кирип турарлар. Оларнын тракторларында чарышка тилекчилерини кызыл тукучаштары хадып турар. Бригаданың коллективни конжуг найыралды ажилдап турар. Бир эвес тракторга канды-бир үрелишкитин таварышкан болза, ниити күш-биле дүрген кыла тырткаш, ажилды улам-чылап турар. Механизатор бурүзү тракторнуң байдалын шыңгы хараталзап турар. Кывар, чаар материалдар болгаш суг кудуп ап турганының база дараазында ээлчегте дамчыдыл турганынын үезинде тракторнуң кол чүүлдерин шыңгызы-биле хынап көрүп турар.

Бо хемчеглерин ачызы-биле ук бригада күш-ажылга кайгамчыктыг

чедишкиттерини чедип алганнар. Керээлиг хүлөөлгөдериңиң дыка ажыр күүсеткенер. Шык базыра илир-тээшкениң 115 хуу, тарылга мурнууң культувациязын 143 хуу, тарааны чажып тарырын 110 хуу күүсеткен. Часык тарылганы үезинде бригада 2000 килограмм хире кывар чүлүк камнап алган, ынарга чымчак андарылгага шилчелдерге 15 аът күштүг трактор бурүзүңе ортумак ажилдап кылыры 200 гектар ажып турар.

Бригаданың чедип алган чедишкиттеринг калбак агитация ажилы улуг дузаны чедирген. Тарылга үезинде агитатор эш Б. Базыр-Тараа агитхуудусту 6 катап үндүрүп, анаа мурнакчыларын дуржулгазынын дугайын бижип, хожадап турарларын шүгүмчүлөп турган. Оон ангыда эш Базыр-Тараа механизаторлар-биле беседаларны чорудуп, солун номчулгаларын организациястап турган.

Ам бригада чайгы чер андарылганы болгаш оларнын сайырадылгазын чорудуп турар.

Ногаа тарылганың кичээңгей салыр

БАЙ-ХААК. (Телефон-биле). Ногаа болгаш мал чөмгерилгезиниң култураларын чогуур өйүндө тарлааш оон бедик дүжүттү чедип алыр чорук чакы тарылга кампанызынын бир чууга кезээ болур болгаш колхозтун ажил-агыйын, ылангыя мал ажилын сайырадыр, колхозтун орулганы көвүдөдир та-

лазы-биле улуг рольдуг болур. Ындыг тубууже Таңды районда Ленин аттыг колхоз (даргазы эш Бугалдай) бо чууга ажилды херекке албайн турар.

Колхозта огород бригады ам-даа тургустунмаан, картофель болгаш өске-даа ногааларның үрезини өмгө чедир чок.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Большевикчи кижизидилгеннн школазы

Чаа-Хөл районда Ленин атты колхозтун коммунистери партия хуралына...

рудулгазында четпестерни илереткенер. Партианын үстүкү органнарын шиптирлерин таныжып турар уеле...

организаставан, күш-ажылдын чурумун кошкаткан турганы илерезен. Эске бир хуралга малчынар ортузунда...

Школаларда экзаменнер

Кызылдың № 1 школазында

Май 20-де эртенгинин 8 шакта бугу өреникчилер болгаш башкылар школага байрлал шипчилиги бурун четкилеп келген турган.

БАШТАЙГЫ ХУННЕРДЕ

Баштайгы хунде школага экзаменнерин эртен түнелдеринин дугайында Кызылдың № 2 ортумак школазынын директору эш Белек-Баир-биле беседан илерезни болза...

көй кезин чүгө «4», «5» демдектерге дужааган. Т. Бадарчы, Ф. Кара-оол, Н. Сат, Х. Тавак-оол, Н. Конга, М. Донгак, Вл. Идам-Сюрюн дээш өске-даа чамдык өреникчилер оларга таварышкан билеттерини айтырылганын долу болгаш чите хаарымыларын берип шыдааннар.

Ыраккы Мөнгүн-Тайганын школаларында

Мөнгүн-Тайга районун улус өөредилге килдизинин эргелекчиши Чуодуктун радио дамчыштыр медеглээн болза...

Бай-Хаак (Телефон-биле). Экзаменнерин баштайгы хуну район школаларына канчаар эртеннинин дугайында ол районун улус өөредилге килдизинин эргелекчиши эш Михайлюк-биле чоруткан беседан илерезни болза...

База Бай-Хаак ортумак школазынын школа доозар 20 саннын онгукластарына литературага сочинение бижезеш, шупту эки демдектерни чедип ап шыдааннар.

Консультантылар большевизмни шикээздеринге дузалап турар

Марксизм-ленинизмнин теориязын Кызыл хоорайда боттары өөренип турарларга консультантылар улуг дузаны көргүзүп турар.

оң планын оларга бээр. Ол планда колдуунда-ла В.И.Ленинниң болгаш И.В. Сталинниң чогаалдарынын талазы-биле темалар кирип турар.

Консультантыларнын үргүлү ажилдаар семинарларнын практиктиг ажил-чорудулгазында бар четпестер ам-даа узуткатынмаан.

Херэеженнерниң күш-ажылчы болгаш хөй-ниитичи идепкейи

Танды районда херэеженнерниң 15 чөвүлелери бар. Бо чылдын эгезинде оларнын өтөт-сонгулдалгы хуралдары болуулаан.

«Сталинский путь» колхозта хаван болгаш бязаа ажаакчызы Санчай Елена 826 трудовень ажилдап алган.

Херэеженнерни күш-ажылчы болгаш хөй-ниитичи идепкейин көдүрери — партия организациаларынын чугула сорулгазы.

КОЛХОЗТА ПАРТИЯ ӨӨРЕДИЛГЕЗИ

Чөөн-Хемчик районун Чадаана сумузунда «Искра» колхозта партиянын ийи чылдын политшколазы болгаш И.В. Сталинниң биографиязын өөренир бөлүмү база «ВКП(б) төөгүзүнү допчу курзун» өөренир бөлүмү ажилдап турар.

геннер, олар ам түнел кичээлге база-ла үлгелерин белеткенип турарлар. И.В. Сталинниң биографиязын өөренир бөлүмүнде 13 кижин өөренип турар.

веттин 13 активчилери өөснүп турар. Бөлүгүмүнч пропандизини колхозтун даргазы эш Базыр-оол. Бөлүгүмүнч кичээлдеринин язы-буру чыдааганнар-биле үстүп турганындан бөлүмү бири чылдын программанын озалдаашкын-биле өөренип турар.

Т. ТАРЖА.

Чогаал шүгүмчүлелин калбартыр

«Шын» солунуун редакциясы болгаш Совет чогаалчылар Эвилелинин Тыва салбыры актив-биле катышка хуралга шүлүкчү Леонид Чадамбанын «Аас-кежик» деп шүлүктөрүнүн чаа парлап үндүргөн чыныдызын көрүп чугаалашкан.

Чыныдын дугайында чогаалчы эш Ю. Кюнзегеш илеткел кылган.

Леонид Чадамбанын чогаал ажылынын баштайгы түнели—«Аас-кежик» деп номда чыып үндүргөн шүлүктөрүн ужуур-дузазын демдегле-вишаан, чогаалчы сөөлгү үеде элзэн чедишкенин шүлүктөрүн бижип, чогаалдыкы мергежилни бедидин, кызыкмак ажалдаанын эш Ю. Кюнзегеш айткан.

«Аас-кежик» деп чыныды—шүлүкчү чүнү баштайгы ному. Ында шүлүкчү нүн 1944—1951 чылдардан бээр биззэн шүлүктери кирген. Л. Чадамба бодунун шүлүктөрүн улуг Сталин-нин дугайы, совет амьдыралдык магалыны, бистин Төрзөн чуртувустун эгээртинмес байлаан, совет улустун чогаалдыкы ажылы-ижин, олардын аас-кежинин — бүгүдеге нити, улуг аас-кежикти тылкан кижилер күчүлүг болгаш чалдааныш чок дээрзин бодунун шүлүктөрүн дамчыштыр номчукка көргүзүп турар.

Темака талазы-биле Л. Чадамбанын ук чыныдыз чедишкенин шилтинген: ажылчыларнын, колхозчуларнын, совет интеллигенциянын амьдыралын, ажылы-ижин, тайбын дээр демиселин таарымчалыг чураан. Ычангаш «Аас-кежик» деп чыныды болза, шүлүкчү Л. Чадамбанын идеялыг өзүшүкүнүн чугаажок демдээ болур.

Теманы чөп шилип алгаш, чогуур идеялыг уткага чедишкенин кол-баштыраы-биле чергелештир, чогаал мергежилниин техниказын таварылга бурүзүнге бодамчалыг ажылаары чугула.

Бо талазы-биле Л. Чадамбанын «Баштай номчаан шүлүк», «Чимиттич чимиз» деп шүлүктөрүн чимекке албышаан, оларда тодаргай литературалыг образтар (овур-кевирлер) шын чуртуганан, денделгелер, ритм болгаш рифма чөп ажыгалтынганан, ычангаш номчукка бидингир, чок болганын хуралдын киржикчилери демдеглээн.

Ол ышкаш уругларга бижитинген чогаалдар таарымчалыг деп сана-тынган. Л. Чадамбанын уругларга биззэн шүлүктөрүнн номчуктары колдунда-ла I — IV класстарын өөреникчилери болуп турар.

Шүлүкчү Леонид Чадамба орустун классиктеринин болгаш совет чогаалчыларнын эң иши шүлүктөринден, улустун аас чогаалындан өөренигин түнелинде, ол чогаалдарны бижип шыдаан дээрзин номчукчу көрүп болур.

Шүлүкчү Л. Чадамбанын чедишкенин чогаалдыкы ажыларын чугаала-вишаан, оон боттуг амьдыралдан хоорук «Демир мөгө» болгаш өөредилгеге сезжилзешкенин деткир хөнигүт «Мээң ажылым» ышкаш чамдык шүлүктөрүн илеткелчи мактаарын оралдашкан, ыччалза-даа, оон ол оралдажышыктын анык шүлүкчү О. Сувакпиг бол-гаш өске-даа эштер буруу шаап шүгүмчүлээн.

«Аас-кежиктин» тематиказы дел-гем, идея-политиктиг утказы шыя деп айткыш, ук чыныдын ном үндүрер чер (директору эш Ширап, кол редактору эш Сюрюн-оол) харысалга чок кылып, автор-биле өзүлүг ажалда-вайы, грамматика талазы-биле хөй частыргылыг үндүргенин, номчуң өр-тзэн кедергей улуг кылганын хурал-ды киржикчилери шүгүмчүлээ.

Ол ышкаш шүлүктөрүнн чамды-зында тодаргай овур-кевир чок, сөстөр болгаш домактар дыка чатаптай турарын, амьдыралдык «даш-ши-зниниг» талазыны хандыкышкыш, шүлүкчү анык совет областын кижилеринин идеялыг өзүшүкүнү долу-уз-биле көргүзүп шыдавайн барга-нын база айткан.

«Чургувуста» деп шүлүктү чижег-ле болур. Анаа автор бистин Совет Эвилелинде тургузукчу күш-ажыл-ды калбак хемчээлдин көргүзөр деп бодаан. Ычалза-даа, ону шүлүк-чүн одуругларины нити домактар ылередип шыдавайн барган. Ажал-дын чистин тодаргай, боттуг овур-ке-вир шүлүкте чок: ычангаш бистин чонун чогаалдыкы ажылы-ижин ном-чукчунун караанга көзүлдүр чуру-малдай бижип шыдаан. Автор шүлү-ктуг протокол ышкаш, шак мынчар-фактылар чыскаар принцип-биле бижээн.

Байлак чаагай тайгаларда Маска даажы димиреп тур. Маадыр ишич шахталардан Паровозтар чүткүп кээп тур азы:

Ажыл соонда сесерликче Аныактар шуужуп турлар. Аржаан болган фонтан сулар Ак-көк дээрже аттыгып тур.

Мында «ажыл соонда сесерликче» деп инверсиянын (домак тургузуунун солулгазы) эпчогун херекке албаска биззи, бо одуругларынын кедергей инитиз-биле бижитингени шүлүктүн ченен шынарын кудуладып турар. «Масканы димирдепкөн» «паровозтарны чүткүдүпкен» кижилер кай-ыл?» Колхозчулар, «салгакчы хөй чаштар», «аныактар» деп нити аттар совет кижилеринин овур-кевирин көргүзүптер кылдыр санаар болза, шүлүкчү чазып турар.

Дыл—чогаалчынын чепсээ. Сөс —шүлүкчүге, чогаалчыга тудуг матери-алыны. Сестерин шүлүкчү Л. Чадам-ба хамаанчок көрүп, дылдын байлаан-чечке ажыглавайын турарын үстүнде адаан шүлүктен-не чижеглеп болур.

Ол шүлүкте школар «садтар шыпкан суурлар сана» чырып турар, ыч-чаарга хоорайлар база-ла «садтар шыпкан кудумчулуг» бир эвес шүлүкчүге бурзээр болза, көврүглер дески, а хоорай, суур база-ла дески. Ол ышкаш шыпкан, хем, ырык, ча-раш. Байлак деп сөстөр үстүнде шүлүкте хөй удаа таварып турар. Шак ындыг катапташыкнаар өске шүлүктөрде-даа бар, а өске шүлүкчүлериинде оон база-ла эвээш эвес деп, эштер В. Очур-оол, С. Бадаа олар айткан.

Пәрээл сөстөр—шүлүк чогаалдын база бир хевирин, ыччалза-даа, ол ам эргижирзэн, харын чүгле фольклорда (аас чогаалында) хөй таварышкы-лаар. Ийрээлди Л. Чадамба-даа, өске авторлар-даа эмин эртир хөй ажыглап турарындан бистин шүлүк-теринисте «делгерезин», «чайынна-зын» чергелиг сөстөр көвүдөп турар. Ол—эки сөстөр, оларны шүлүккө ажыглап-даа болур. А чүгле өйлүг болур ужурлуг.

Бо үстүнде демдеглелдер болза, чогаалдын идеялыг денгелин бедидеринин айтырылы чангыс талалан-чак билип, ону уран-чечен мергежил-ден хоора көрүп, чогаал теориязынын негелдelerini чангыс салбайн турарын көргүзүп турар-дыр. Мынчангаш коммунисттик партияны шүлүкчү Л. Чадамба «ишич чонун партиязы» деп, чүгле үстүнде одуруг-биле аяннашкаан барымдаалааш адап турары частырыг, ол ышкаш, Сүт-Хөл районда «Сталинеш» деп трактор бар кылдыр биззэни, тайбын дээр демиселчилерин күжүн боттуу-биле көргүспейн, аяал-ла каргыштар азы йөрээлдер салганы улуг часты-рыглар болбас аргажок. Ол болза, амьдыралдык шүлүкчү кылдыра өөренигинин, чогаалды далажып ажылаанынын түнели болурун, Са-за чурукчу С.Ланзы номчуң каастал газын багай кылганын, ук каасталга чогаалдын утказынга дүшпөс болганын хуралдын киржикчилери О. Толгар-оол, Д. Бегзи, А. Чичаан-оол олар айткан.

Уруглар чогаалы бижирде, уруг-ларын назы-харынын, психология талазы-биле онза чүүлдерин, пед-агогиканын негелдelerini ык барым-даалаары чугула, а Л. Чадамбанын уругларга шүлүктери ону чогууру-биле хандырбайн турар деп эш Шой-гу демдеглээн.

Хуралга чүве чугаалап, санал берген эштер О. Саган-оол, Б. Ховен-мей, С. Кызыл-оол болгаш өске-ла даа чогаал шүгүмчүлелин калбар-тырынын чугулазын, солуннар редак-циялары-биле чогаалчыларнын чо-гаалдыкы кады-ажылдажылыгын тургузуп, чогаалдарнын чугаала-жымышкынарнын моон сонгар улам көвүдөтсө чогуурун айтканын.

Түнелдинде шүлүкчү Л. Чадамба чүве чугаалааш, бодунун чогаал-дарын шүгүмчүлээнин күлээп аң, эштин ажыктыг сүмезин бергини дээр хуралдын киржикчилеринге өөрүн четиринин илереткен болгаш чогаалчы мергежилни бедидеринче, амьдыралдын ханызы-биле өөрен-ринче кичээнге салырын күлээнген.

Тыва салбырын шүгүмчүлөкчилер бөлүүнүн ажылын моон сонгар доктаамалчыдык, чогаал шүгүмчүлелин улам калбартып, аяал совет интеллигенцияны — башкылары, журналистерин, партия, совет бол-гаш комсомол ажалдакчылары хөй-биле кириштеринин эргежок чугулазын хуралдын киржикчилери Совет Чогаалчылар Эвилелинин Тыва салбырынга сүмөлээ.

Биске кино-чурук келбейн турар

Совет уран-чүлдүн эң массалыг, эң чугула хевирин—кино-чуруктар бистин Улуг-Хем район төвүнге бол-гаш сумуларга, колхозтарда калбаа-биле тарал, ажылчы чонун орту-зунче сиңигилип кирибишаан, оларнын экиг ынакшылын, ханы сонуургалын чаалап ап турар.

Ындыг болза-даа районун иштин-ге көдээжө көжер кино бир дески тарал үнмей турар. Улуг-Хемде кө-жер кино механиги Д. Куарин боду-нун херезин өзүлүг мастери болуп, планын ажыр күдүсөйп турза-даа, кино үндүрүп болур чамдык черлерге кино көргүспейн турар. Оон тодаргай чижээ кылдыр бистин Ленин аттыг колхозту ап болур. Оон эргиде тур-ган төвү Шагаан-Арыг хоорайдын 12 километр черде турар болгаш ам-даа ында 35 ажыг чурттакчылыг бажынар болгаш бир эге школа бар.

Бо суурга кино-чурук көргүспэн-ден бээр бир чыл чедиң турар. Колхозчулар болгаш оларнын школада өөренип турар, коммунизм-ниң келер үедеги быжыг тургузукчу-лары — бичин школалар кино-чурукту көөрүн улуу-биле күзөп тур-ар. Өзүп орап салгакчылар кино-чурукту ургүлүчү көрүп турар болза, оларнын коммунисттик кижизидилге-зинге, совет патриотизмге кижизин-гени база бир чугула идигни бээр.

«Кино» деп бижиктик машина Шагаан-Арыг хоорайдан Ленин аттыг колхозтун эрги суурунун ара-зы-биле Сталин аттыг колхозче эртитиле турары күстөр. Ону көргөш «ол чогуум биске калган келер ирги» деп колхозчулар болгаш өске-даа кижилер бодат турарлар. Шынында биске кино-чурук келер болза, ону көөр көрүкчүлөр болгаш кинону үндүрүп болур бажынар бар.

Мынчангаш ВКП(б), ВЛКСМ райкомнары, райкукумом көдээге кино-чурукту үзүктел чокка чедиш-тир көргүзеринче кичээнге салза чогуур.

К. АНАЯ-ООЛ.

УЛУС ДЕМОКРАТИЯЗЫНЫН ЧУРТТАРЫНДА

Кино кыдат улуска бараан болуп турар

ШАНХАЙ. Кыдат ажылчы чон нарынчаа амьдыралык кино улам-на ханылап кирип турар. 1951 чылда бүгү чуртка 360 миллион ки-жи янзы-бүрү кино-чуруктарны кэр-ген деп «Дачжундяньин» («Улусту кино») деп журнал бижип турар. 1952 чылда көрүкчүлөрдүн саны 1950 чылдагызындан ийи катап хөй болуп турар.

Кинотеатрларнын болгаш көжер киноларнын саны дыка көвүдзөт. Бүгү Кыдатка гоминданчыларнын тергилде турган чылдарында чүгле 500 хире кинотеатрлар болгаш кө-жер кинолар турган. Амгы үедэ чурттун иштинде 750 кинотеатр-

лар болгаш 1500 көжер кинолар ажалдап турар. Чүгле Чөөн Кыдат та безин 200 кинотеатрлар болгаш 300 көжер кинолар бар. Бүгү турт-та чоруп турар көжер киноларнын саны 1949 чыл-биле демейдээр, 15 катап көвүдзөн. Көжер кинола-рын ужуур-дузазы улам-на улгадып турар. Чаа кыдат кинолары, а сл ышкаш Совет Эвилелинин болгаш улус демократиязынын чурттары-нын кино-чуруктарын чурттуг эи-не кылды-кызыгаар черлеринде, суурларында, ажылчын суур-ларда болгаш шериг кезектеринде көргүзүп чоруп турар. (СЭТА).

Польшада бот-тывынгыр уран-чүүл көрүлдери

ВАРШАВА. Польшанын профэви-лелдеринин Төп чөвүлелинин органи-застааны бот-тывынгыр уран-чүүл коллективтеринин бүгү-польша кө-рүлдези доозулган.

Көрүлдө болза, чурттун амь-дыралдык культурулу улуг болуу-кун болган. Анаа 20 муң ажыг ки-жини катыштырып турар 1200 шиңи коллективтери киришкен. Шиңилер 5 миллион ажыг ажылчы чоннар көргөн. Тайбың дээр демиселди, чурттун амьдыралынын үндезиң айтырылганын: алды чыл планын күдүсөлдөп дээр демиселди, көдөзини социалисттик чаартылга-зы дээр демиселди көргүзүп турар бо

үениң польша чогаалчыларынын эң кишилерин көрүдөге шилип алган.

Бот-тывынгыр уран-чүлдүн эң эки 12 шиң коллективтеринин тур-гусканы шиңилери май 19-та сөөл-гүзү кылдыр көргүскен. Америк суд-тарнын өзү-чурумунун, тергиле-линин дугайын көргүзүп турар Адам Тарниниң «Анаа херек» де-шизинин Краков воеводствозунун Чеховиче станциязын бот-тывын-гыр уран-чүүл коллективни Польша-нын күрүне театрынга улуг чедиш-кенин көргүскен. (СЭТА).

Албанияда улус советтеринин ажыл-чорудулгазы

ТИРАНА. Албаниянын улус совет-тери быжыгып, база оларнын идея-кейи улам өзүп турар. Эрге-чагырганын ол органынын дамчыш-тыр ажылчы чоннар чуртуг эргелеп баштаарына шуут кирип турар. Улус советтеринин шитпирлеп тур-ар айтырылганын хемчээли калбарып турар.

1951 чылда улус советтеринин чоруткан чер-чер тудугларынын хемчээли оон мурунудагы чылда-гызындан үш катап хөй болган. Ажылчы чоннарын чурттаар чер-леринин тудушкунунче, хоорайлар чаагайдылганынче онза кичээ-нгин салган.

Улус советтери суурларын элек-трификацияны айтырылганын чору-дуп турар. Улус советтеринин хөренгилери-биле школар, эмнелгелер тудуу (СЭТА).

БОЛГАРИЯНЫН ПИРИН КРАЙЫНДА СУГГАРЫЛГА СИСТЕМАНЫН КЫЛЫП ТУРАРЫ

СОФИЯ. Болгариянын Пирин крайында «Бистрица» деп суггарыл-га системазынын тудушкуну доос-туп турар. Ол суггарылга системазы Пирин крайда эң-не улуг болуп ту-рар. Системазын бүгү бугаларынын узун турту 200 километр ажып ту-рар. Бо чылдын төңчүзүңге чедир анаа 70 муң гектар черни суггарар. (СЭТА).

СТАЛИНЧЫ ШАННАЛДАРНЫН ЛАУРЕАТТАРЫНЫН НОМНАРЫ

Чаа чүлдүн тиилетирбес күжүнүн дугайында роман

Вилис Лацис

Хөй националдыг совет литерату-ранын шылгангай чогаалдарынын бирээзи латви чогаалчы Вилис Лацистин «Чаа эрикче» деп романы болур. Ол роман — Сталинчы ша-налдарнын бирги чергези-биле ша-налырган.

Совет Латвиянын өзүлүг улусту чогаалчы Вилис Лацистин номна-рын совет номчукулар эки билир болгаш ол номнарга ынак. Ажыл-чын өг-бүледен төрүтүнгөн В. Лацис 1931 чылда «Беш каыт чы». «Бүгү бөмбүрэктин далайлары-биле», «Чалын чок куштар» деп үш номна-рын бижээш, чогаалчы болуп иле-рзэн.

Вилис Лацистин баштайгы номна-рындан оон чогаалчы чаяан-салды-нын илереп үнгөн Оон дараазында 1933 чылда Лацистин бижээни «Ба-лыкчынын огулу» деп романы болза, чөгаалчынын адын улам алгатыкан.

Совет республикаларнын өг-бүле-зинге Латвиянын киргенин соонда Вилис Лацис чогаалдыкы ажылын күрүнеин улуг ажылы-биле — Лат-вия ССР-нин Министрлер Чөвүлелин даргалаар ажал-биле кады чо-рудуп турар. Ада-чуртун Улуг дай-шынын чылдарында болгаш дайын сөөлүндөгү үениң баштайгы чылда-рында «Шуурган» деп романы би-жээн. Ол роман 1949 чылда парла-тыган болгаш Сталинчы шаңнал-биле демдеглетинген.

В. Лацистин «Чаа эрикче» деп романынын дугайында «Правдага» бөлүк номчукчулары ки эезини болза; «Лацистин романынын кол үнелиг чүлү болза, тус-тус кижилерни көргүскенинде эвес, а романын кол болгаш өзүлүг маадры латви улус, улустун иштинден үңгөн тургустунгандан эгелээш латви улустун амьдыралын болгаш Ада-чуртун Улуг дайынынга оон кирчигилээнин дугайын чугаалап турар. Ийниг кезээ болза, элекчи-лерин үндүр шырганын соонда Латвияга социалисттик тургузууш-кунну болгаш колхозчу тургузууш-кунну бурнуу-биле тилээнин көргү-зүп турар.

«Шуурган» деп романда күштүг коммунист Силенекти бөлүүшкүн-нарын төвүнде Лацистин көргүзүп турары ышкаш «Чаа эрикче» деп романда кол болушкунуаран Ян Лидум-биле харылзаалыг болуп турар. Ян Лидумунун овур-кевирин болза, совет литературында көргүстүнгөн большевиктеринин овур-кевирлеринге чаа үнелиг немелде болур болгаш хөй националдыг совет литературанын чаа улуг чедишкени болур.

Янын адазы Петер Лидум болза, 1905 чылдын революциянын болу-шкуннарынын киржикчи болгаш каргыс шериглерге бооладжы өдүрткөн. Ычангаш Ян 14 харыл-зында эгелеп помешкикке хөчөк-чөп ажылаар ужурга таварышкан. Оон боду мөгө шырак болгаш э-бүленин революстуг чангылынын ачызы-биле эки характерлиг, улустун аас-кежин дээр демиселчи кичи болган. Күш-ажылчы болгаш ядын кижилерге каян-даа дузаларынга беден болгаш кижини кижиге дэр-лар чорукту көөр хөң чок кылдыр кижизиттинген. Политиктиг номнар-ны (Ленинын «Күрүне болгаш рес-люция» деп номунуң даштын «Улуг чыраткылыг амьдыралдын романы» деп скерттип алгаш) өөри-чип тургаш, Ян Лидум чажыт боль-шевикчи организациянын удуртук-

чузу болу берген. Улмааниян фашисттер бөлүүн дү-жүргөн улус массаларга кара-бай-ныдан хостатырган Ян Лидум бол-за, Совет Латвияга чаа амьдырал-дын тургузуушкунуун удуртукчу-ларынын бирээзи болу берген, а Ада-чуртун Улуг дайынын чыл-дарында латви дивизиянын полк комиссары турган. Ол большевикти дайынчыларын канчаар, ынакшып күндүлөп турганын болгаш полк командирин Виноградовка оон кайы хире дайынчы болгаш өңүк болуп турганын В. Лацис тодаргай-биле көргүскөн.

Фашисттер элекчилерден Лат-виянын хосталганын соонда Ян Лидум баштай партиа ажылы кыл-ып турган. Оон соонда ол министр болу берген. Улус ажыл-агыйнын харысалгалыг участогунун ажы-лы большевикчи өзү-биле улусту кайгамчыктыг төлээлекчи Яннын организастап турарын номчукчу база катап көөр.

Ян Лидумунун кижилерин кижизид-ип билери бодунун огу Айварын канчаар көрүп турарындан онза то-лазы-биле илерээр. Ян Лидум кара-бажынга чыдырда алды харыг Ай-варын кулак өг-бүлөгө саткан тур-ган болгаш ону анаа националистиг угаан-бодалга кижизиткен. Төрзөн адазы-биле ужуражырын мурунун-да-ла Айвар кулактарга идеягест-теп, совет кижилер-биле чоокшудал-жыт, а Ада-чуртун Улуг дайын-дын чылдарында латви дивизиянын хурээлениге кирип алгаш, Төрзөн чуртун эрес-маадырлыг камгалап турган.

Янын дуймазы Ильза Лидумунун овур-кевирин көргүскөн — «Чаа эрикче» деп романның чедишкени болуру чугаажок. Ол овур-кевир болза, характерин күжүн, күш-ажылга ынакшылды, латви херэ-женнерин талантылын уран-чечи-ни-биле делгереней көргүскени бо-лур. Ияан өлүрде он харыг тургаш,

Ильза бодунга күштү тип, ажылчы орук-биле чорупкан.

Ильза аныянда Антон Пасеплис-ке мегеледип базындырып чорза-даа, бодунун огулу күш-ажылга ынак-чылдыг, демиселге күштүг, дарлак-чыларга өжээнини кылдыр кижизид-ип өстүргөн. Ычангаш Артур боль-шевик болуп, Ада-чуртун Улуг дай-ынын чылдарында партизан дем-иселиниң маадрыларын бирээзи болган, дайын сөөлүндө чаа амьды-ралдын бир тургузуушкуну болу бер-ген.

Дайыннын үзүндө Артурун иези Ильза база-ла жоюдап калбаан. Эжелелдин үзүндө Иваново-Возне-сенкиге кээп, фабрикага ажалдап турган болгаш партиа, совет ажал-дакчыларынын курзун өөренип доос-кан. Оон Латвияга эеп челе бергеш, күдүүсөк даргазынын оралкачтынга сэлгүтүргөн. Латвиянын бөдүүн хер-рээженнеринин өзүп сайырап тура-рын романда көргүскөн.

Ян болгаш Ильза Лидумнарын овур-кевирин-биле латви улусту хоочун салгакчыларынын дарлакчы-ларга удур демиселдин үзүндө өзүп канылганын көргүзүп турар болза, Совет Латвиянын тургузуушкунуун анык салгакчыларынын өзүш-күнү Артур, Айвар Лидумнарын болгаш өске-даа аныктарнын овур-кевирин-биле илеретинип турар. Ол анык салгакчылар болза, дай-ыннын берге шыгалдазын эртинип, латви дивизиянын хурээлениге бол-гаш партизан отрядтарыга кирип алгаш, экиг патриотчу чоруун көр-гүзүп турар.

Романын ийги кезээнде колхоз-чу тургузуунун тиилегезин чогаалчы шыны-биле көргүзүп турар. Чүгө дие, ол тилдеге болза, социалист-тик тургузуушкунун херээнге онза ужуур-дузалыг. Көдээ ажыл-агыйнын нарын машиналарын шингээдип ал-ган колхозчуларын стахановчу күш-ажылын, бригадаларын социалист-

тик чарыжын романда чурумалдык-биле көргүзүп турар.

Капиталисттик артышыктыңдан адырлып хосталырынын болгаш угаан-бодал чаартылганынын үлеге-рин Антон Пасеплистин төөгүзү көр-гүзүп турар. Ортумак тараачын чораан Антон Пасеплис болза, шаанда Ильза Лидумну бичин огулу-биле ычгыш, бай кижинин уруу Лина Мелдер-биле ажалдаан турган. Ан-тон Пасеплис ам Совет Латвиянын үзүндө колхозка киреринден ая-жок чөрчүп турар. Ол-ла Антон кол-хозчу ажал-агыйнын өзүлдезин кө-рүп бүүрээрш, чүгле колхозчу болу берген эвес, харын-даа буга тудуш-кунун болдурбазын оралдажып тур-ган дайын Маршисин кем-буруу үл-гедип турган черинге тудуп ап, амь-тынын безин хайыралазын турган. Ажылчы тараачыларнын меделериң чаартып турар совет амьдыралды чогаалчы мычаар күштү-биле көр-гүзүп турар.

«Чаа эрикче» деп романда чаа латви улустун төлээлекчилери-биле амьдырал дээр демисеип турар кады партизан отрядтарында, шериг кезектеринде, колхозчу ажалдарда срус эштер: Артур Лидум-биле кады партизаннап чораш, соонда оон ка-дайы болган Валентина Сафрнова, Ян Лидумунун дайынчы эки подпол-ковник Виноградов, Янны огулу Ай-варин командирин, МТС ажалдак-чызы Финогенов олар бар. Олар шүптүзу латви эштерин-биле кады нити херек дээр, чангыс улуг Төр-зөн чурту дээр кады демисеип ажалдап турарлар.

Романын төңчүзүн дайын сөөлүн-деги беш чыл планынын чылдарында латви улустун тургузуучу күш-ажылынын түнели кылдыр көргүзүп турар. Латвияга колхозчу тургузуу-чун канчаар-даа аажок чедишкени-веринге Ян-биле кады романын номчукчуу база өөрүп чоргооар.

В. КРАСИЛЬНИКОВ.

куш-ажылчы бөдүүн кижилер, дүүн көргүтүрүп, базындырып чораш, бо хун чаа амьдыралды тургузуу-п турар күш-ажылчы бөдүүн кижилер болуп турары болур. Лацистин бо романы болза, эрги буржуазтыг өзү-чурумдан адырлып уштуган болгаш чаа социалисттик өзү-чуруму тургузуу-п турар латви улустун бө-дүн үзүн көргүскөн чогаал болур».

«Чаа эрикче» деп чогаал ийи бө-лүктөрдөн тургустунган. Бирги бө-лүктө буржуазтыг латви күрүнеин

Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы

Милитарисчи «ниити керээге» уdur

Германияны чарарын мөңгөждөрдөр болгаш Барын Германияны улус массалары үгөр-боонун аскыга эът кылдыр каап берип ажыглаар сорулгалгы милитарисчи «ниити керээге» немец улуска дөгзөрин кордал турар америк империалистерге болгаш оларнын бонн чалчаларына удур көдүрлүп үнгөн удрлангышкынын шимчээштин бүгү Германияда өзүп турар.

Сөөлгү хүнерде Гамбург, Киль, Дюссельдорф, Мюнхен, Мангейм болгаш барын-германиянын өске-даа хоорайларына хөй кизи киржикчил митингилер болгаш хуралдар болуп эрткен. Оларнын киржикчилери Аденауэрнин сатыкчы өскерликчи политиказына шийтирилгил удрлангышкынын илдеткен болгаш чангыс-айи Германия-биле тайбынын керээзин чарарын негзениер. Эссенге канчаар-даа аажок улуг чыскаалды организастаан барын-германиянын аныктары база ол-да негелдерин салган. Боннун эрге-чагыраллары диктинге челдир чөпсөнген полицияны чыскаалга үнгенгерге удур октаан, ол полиция анык патриоттарны ханын дүржөк өзү-биле аажылап турган.

Вильгельм Пиктис хостуг немец аныктарнын эвилелинин Топ Чөвүлелинде чоруткан телеграмманында чугаалап турары болза: «От аждар дугайында полициянын шериглерине берген дужаалды ре-милитаризацияга болгаш барын-герман аныктарнын хөдөлсөнгөн шериглер кылдыр даштыкы чурттарга бээринге удур демиселге барын герман аныктарнын калбак бөлүктөрүнүн улам-на катыжып турар чоруну дугайында Аденауэр биле Лернин чорудуп турар согур болгаш калчаалыг аажылынын илередишкени кылдыр чүгө ынчаар көрүп болур. Полицияны өлүрүкчү чоруктун болгаш шериг диктатуранын аргасы-биле Аденауэр болгаш Лер барын-германияны чурттакчы чонунга шеригни «ниити керээзин» дөгзөрин күзөп турар».

Боннун чагырыкчылары немец улустун адын ажылап алгаш, боннун америк элери-биле дугуржулганы чарарын оралдажып туралар, ынчангаш, олар «ниити керээге» Германияны хамаарышпас жоруун камгалап турар дээр чөргөйлгил мөгечи бодалдарны бадыткашышаан, болдунар-ла аргалыг кажарлаашкынын кылып туралар. Ындыг болза-даа, немецтернин хөй нуруузу оларга удур санал-оноларын илередип турар. Харын-даа буржуаз парлагла безин Германияны чарарынын болгаш Барын Германияны АКШ-тын дайын планнарына чагытырынын идеязынга немец чурттакчы чон черле таарышпас дээр дугайында фактыларны чагырып шыдавайн турар. «Немецтер «ниити керээзин» эвес, харын тайбынын керээзин күзөп туралар» деп «Ахенер нархтерин» солун бижип турар. Олар «Германия биле демократия» болза, маргылаалыг билишкенин эвес, а мырнай маргылдаа чок болгаш тода билишкенин болурун күзөп туралар».

Боннун «парламентизинде» «ниити керээзин» деткип турар күштүг оппозициянын бары тодаргай. Чаакта киржип турар партияларнын хөй-хөй депутаттары улустун хиленилден аргажактуун кырындан аштырап ужурга таварышкан. Чоокта чаа радио дамчыштыр чүве чугаалап тургаш, бонн «парламентизин» дарагынын орадакчызы Карло Шмид «ниити керээзин» дугайында шүгүмчүлелин-биле санала чугаалаан болгаш немец улус «дайыны күзөвезин турар» деп ажы-биле билинген.

Германия-биле тайбынын керээзин чарар болгаш тайбынга ынжылдыг демократтыг чангыс-айи герман күрүенин тургузар дугайында совет саналдарны калбак улус масса изин-биле чүдүлүнүп турар. Бо саналдар болза, немец улустун национал эрге-ажыктарына бүрүн дүжүп турар болгаш Европага база бүгү делегейге тайбыны хандарыныч уланган. Совет Эвилелинин тайбынга ынжылдыг политиказынын чаа чайынаначк илередишкени герман улустун фашисттиг эжелден хосталганын чеди чыл болгон оюн таварыштыр И. В. Сталиннын Отто Гротевольга чоруткан хары телеграмманында тодаргай көстүп турар. Ында бижээзи болза:

«Чангыс эпиг, хамаарышпас, демократтыг болгаш тайбынга ынжылдыг Германия дээш, Германиянын болгаш бүгү-делегейге тайбынын эрге-ажыктарына — тайбын керээзин чарарын база Германия-

дан эзеп чагырар шериглерни үндүрерин дүргөдери дээш демиселге герман улус болгаш Герман Демократтыг Республиканын чазаа чедишкенингерге болурун күзөдүм» дээш.

Чангыс-айи Германия болгаш тайбынын керээзин чарар дээш демисел болза, бүгү немец улустун эчис херээ апарган. Ол чөптүг демиселге канчаар-даа аажок улуг салгышыны Германиянын демократтыг республиказынын ажылыч чоннары кирип турар. Бодунун чуртунун салымы дээш бедик харысалганы медегер билбисаан, олар америк дайын кысыкчыларынын чимзенгерин серемчиледи-биле хайгаарал көрүп тургаш герман күрүенин тайбын байдал-биле катыштырап чорукту чедип алырынга күженишкенин харамнам-майи туралар.

Милитарисчи «ниити керээге» удур демократтыг, тайбынга ынжылдыг болгаш хамаарышпас чангыс-айи Германия дээш бодунун демиселинге немец улус бүгү дөптүг кизи төрөлгөтинин сагыш-сеткил катыжышкынын болгаш дөптүгө чын тып ап турар.

Болгар улустун чагайжыдылга байдалы өзүп турар

Министрлер Чөвүлелинин болгаш Болгариянын коммунисттиг партия-зынын Топ комитетинин доктаалы-биле Болгарияга акша реформанын чорудуп, аш-чөмчөгү барааннарына карточка системанын узуткаан болгаш күрүенин үрүмкөтпө садар өртктерин чийгеткен.

Акша реформанын түннелинде болгар левтин (акшанын) садип алыр аргасы бедээ болгаш делегей эң-не быжык валюта болур совет рублин сууринга үндө-лөш. оон валюттуг курзу быжык-кан.

Министрлер Чөвүлелинин болгаш Болгариянын коммунисттиг партия-зынын ТК-нын доктаалында чуга-алап турары болза, «Левтин курзун совет рублин курзуна тургускан чорук база бүгү капиталисттиг чурттарда кризиске таварышкан болгаш үнези доктаамал кудулап турар Валюта болур доллардан бистин национал валютаныгы адырып чары-ры болур».

Карточка системанын узуткап, үрүмкөтпө садар өртктерин аш-чөмчөгү барааннарына (6-дан 50 хуу чедир) болгаш калбак херел-лелин барааннарына (5-тен 20 хуу чедир) чингеткен база ол ыш-каш ажылыч чоннарын ажал тө-левиринин болгаш пенсияларнын бе-лээнинден Болгарияны чурттакчы чону чаа валюта өзугаар нини-зи-биле 920 миллион лев түнү ой-най болу. Бо болза, улус-демократ-тыг Болгарияны ажылыч чон мас-саларынын материалдыг чагайжы-дылгазынын көдүрүшкүнүнүч оруунче чаа улуг базым болур.

Чуртун амьдыралык бо чугу-ла хөмчөглеринин боттаңдырышкы-ны социализмни үндөинеринин тургузушкунунун херээнге болгар улустун чедип алган улуг чедиш-кениринин ачынды болдунар ар-галы болган.

Республиканын ажылыч чоннары улус ажал-агыйнын беш чыл пла-нын боттаңдырар дээш дөрт дугаар чылында ажылап турар. Ол үенин иштинде чуртка машина тулауш-кунуңун, металлургиянын, химия-нын болгаш үлетпүрүн өске-даа адырларынын хөй-хөй чаа-буу-дүргөлерин тытпип келгилез. Моон мурунда даштыкыдан сөөртүп ки-рип турган кылыгларнын чаа-чаа хевирлерин фабрикаларга болгаш заводтарга бүүдүрүп үндүрерин шя-гөлдөп алган. 1951 чылда үлетпүр продукциянын хөмчөзүл дайын мурундаты денелден 3,5 катап ашкан.

Болгариянын көдээ ажал-агый улуг чедишкенин чедип алган. Чуртка чыл келген тутум-на тары-га шөлү калбарып турар, мелiora-тивтиг улуг ажалдарны болгаш хо-ву камгаладыг ыш тарыгларын чорудуп турар. Муң-муң трактор-ларны болгаш өске-даа көдээ ажал-агый машиналарын көдээ суурлар алган. Чаа техниканы болгаш бол-баазырангай агротехниктиг чүрүм-нарын улуг хөмчөзүл-биле ажалдан чорук эрткен чылын бедик дөжүттү алыр арганы берген. Чижээлээр, кызылгастын ортумак дөждүдө 1950 чылдаазынга бодаарга 40 хуу, под-солониктин—50 хуу, кукурузанын—90 хуу ажы болган болгаш он-даа өске.

Коммунисттиг партия болгаш улустун чазаа беш чылдын планын дөрт чылда күүседир сорулганы ажылыч чонун мурунга салган. Чуртка канчаар-даа аажок улуг күш-ажы-кы

чы көдүрүшкүн болгаш улус ажал-агыйнын бүгү адырларынын талазы-биле чедип алдынган чедишкенингерге болза, бо сорулга ший-тирлетинер деп чүвени көргүзүп турар.

Министрлер Чөвүлелинин болгаш Болгариянын коммунисттиг партия-зынын ТК-нын доктаалын тайыл-бырлавышаан, «Работническо дело» деп солунун бижип турары болза: «Болгариянын улус республиказы Совет Эвилелинден өөренип, совет улустун тайбын тиелгелеринге со-рук кириштишаан, социализмни оруу-биле бүүредиг чоруп олурап. Бистин улугу-бушту ол орук-тар чайлап, оон бурунгаар шим-чээшкенин доктаадып шыдаптар күш чок. Партияны болгаш чаак-тын доктаалынын эконом болгаш политика талазы-биле ужу-дугазы онза улуг. Бистиң моон сонгааргы хөжүдөвиске оон саялдары кан-чаар-даа аажок улуг. Социалисттиг ажал-агыйнын болгаш культураның чаа күчүлүг чөкөтөлүшкенинге таарымчалыг байдалдар анаа үндө-лөш, ажылыч чонун материалдыг чагайжыдылганын көдү-рүшкүнүнге таарымчалыг байдал-дар тургустунуп турар».

Канада улус Тайбын дээш демисежип турар

Тайбыны камгалаарынын нацио-нал конференциязы чоокта чаа То-роңу хоорайга болуп эрткен. Анаа Канаданын чурттакчы чонунун бүгү кезектеринден төлөөлөткөн үш муң чыгыш кизи киришкен.

Конференция тайбын болгаш улус-тар аразында кады ажылажылыгазы дээш демиселди күштелдирер ло-зунгуну ада-биле эрткен. Деле-гаттарнын хүлээп алган резолюция-зында чугаалап турары болза, улус-тар аразында байдалдарда дүшкү-рүлүг чорукту болгаш эконом та-лазы-биле бергелерин улуг күрү-нелер Тайбынын Пактызын чарар, боо-чөпсөлөшкенин кызырар болгаш бүгү чурттарнын аразында садыны моондак чокка хөгжүдө-арга-биле чайлаткан туруп болур дээш.

Канаданын эрге-чагыралы чаа дайынын белеткенин чорудуп тур-лар деп чөв билдингир. Шериг чар-гыдалдары чуртун бюджетинин 58,5 хуузу болуп турар. Боо-чөпсөк-ти эңдер бүүдөр чорук ажал-агый-нын изин-бүрү адырларына кризис-ти болгаш ажал чок чорукту, өртк-тернин соксаал чок өзүүшкүнүн бол-гаш чурттакчы чонун амьдыралы-нын денелин нинитизи-биле кудула-лыг турар. Бо чылын көдээ ажил-агыйга төзөвиледи чартык кезин-ден ажык кызырган болгаш бюджет-тин ол чамга 1,8 хуузу болуп турар. Кады камгалаалыга болгаш чы-рылышкыныга оон-даа дөра эвезиң чөгөчиг тундуг акша-хөренгилерин кирип турар. Үндүргүлөр эрткен чыл-биле дөмөйлээрте, 40,5 хуу кө-вүдөөш.

Америк дайын кысыкчыларынын эрге-ажыктарына таарыштыр бот-таңдырып турар, улуска өлүмнүг ол политикага удур шимчээшкени Кана-дада калбарып турар. Тайбын Пак-тызын чарар дугайында Кыйгырын-дын адапта канадачыларнын чү-чүс ат салышкыныры болза, эрге-чагыраларнын Канаданы чаа дай-ныч кири тирттар дээр бодалдары улус массаларын иштинге деткиче-нин албайн турарынын тодаргай херечизи болур.

Конференциянын киржикчилериниң, ылангыя Квебек провинциянын төлөөлөрүн дөмдөлеп турганын дөптү, подлейжи илест-сүрүүшүн-нер турза-даа тайбын талаалакчыла-ры кошпак суларавайн, харын дай-нынын айылынга удур демиселди күштелдирип, Корейдан Канада шери-глерни дедир келдерин негел, улустар аразында айтырларын тайбын байдал-биле шийтирээр дээш демисежип туралар. Чурттуң яныз-бүрү кезектеринде тайбын кам-галагынын чаа-чаа комитеттери тургустунуп, Тайбыннын Пактызын чарар дугайында Кыйгыртын адапта ат салышкынын саны көвүдөп турар.

Конференция америк империалист-терин Корейда бужар кем-бүрү-дүг үлөлдөгилерин буруу шалкан болгаш бактериологтуг дайынын кем-бүрү-дүгүлерин шынгыны шал-жылаарын негези.

Конференциянын шийтирлөөлү болза, тайбыннын канада талаалак-чылары чаа дайынын кысыкчы-ларынга удур тайбын дээш оон-даа артык идеякелгил демиселче сорук кирип турар.

Д. БОЧАРОВ.

Америк агрессорларнын араатанзыг чоруктарына делегейниң хөй-ниитизи удурланып турар

ЧЕХОСЛОВАКИЯ

ПРАГА. Корей Улустун армия-зындан туттурган шериглерни бол-гаш кыдат улустун эки-турачыла-рын америк агрессорларнын Кочже-до ортудукта ханын өзү-биле аажы-лап турарынын дугайында чехосло-вак солундарда парлагынган болгаш радио-биле дамчыткан дындагилер чехословак улустун килеңгэн хор-даашкынын хайыдырган.

Чехословак профвөвилелдеринин төп органы «Праге» солун «Кочже-до ортудукта туттурган шериглер лагеринде араатанзыг чорук» деп эгелин чүлдө америк империалист-терин бодалдарын сойгалап иле-ред, кижчлерин күзелин барымла-лап тургаш дедир чандырар деп ал-гаш туттурган чүс муң ажыг шериг-лерни чорутпазын американнар ор-алдажып турар деп айткан.

Кочжедо ортудукта турар туттур-ган шериглерни америк агрессорлар-нын араатанзыг өзү-биле аажылап турарынын хөй санын фактыларын көргүкөш, солун болза, америк им-периалистерин Корейда үлөлдөп турар чүлдөрүнүн «чаагай» сорул-галарынын дугайында АКШ-тың президентизи Трумэнни хоозун ме-делгей-биле ол бүгү фактыларны тулгаттырып турар.

ПОЛЬША

ВАРШАВА. Кочжедо ортудукта турар туттурган шериглерни америк агрессорларнын араатанзыг өзү-биле аажылап турарына польша улус килеңгээшкенин удурланып турар. Кочжедо америк империалисттерини кем-бүрү-дүгү үлөлдөгилери кар-жы-дошкун талазы-биле гитериж-лерин үлөлдөгилеринден бизин ар-тык болуп турар деп «Трибуна люду» солун бижээш.

Паньмынжонда чугаалажышкы-нарны бузуп үрээш, Корейга тай-быны тургузар арганы чок кылыр деп америк империалистерин ор-алдажышкыныры-биле холбаштыр көөр болза, а ол ышкыш туттурган 100 муң ажыг корей болгаш кыдат шериглерин хоозун чылдактар-биле чандырайн, оларны америк им-периалистерин кулары кылып ал-рыныче чүткүлдүг арын-нүрүр чок амер-ик саналдарга холбаштырар болза,

Корейда болушкуннар

Улустун армиянын Кол командьылынын дындаы

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демок-раттыг Республиканын Улустун ар-миянын Кол командьылынын май 20-де медээлээн болза, Улус-тун армиянын катыжышкынына кыдат улустун эки-турачы кезектериниң сырий деткимчези-биле америк-англи эжелекчилерин бол-гаш лисынманчы шериглерин ата-каларын бүгү фронтуларга чедиш-кинниг ойтур шаап, дайынынни диг-риг күжүңгө болгаш техниказынга улуг чидиргилерни таварыштырып турар.

Барын фронтга Коранпори рай-онга дайын танкыларга болгаш у-жар-чүлгө деткиктеш, батадон хире күш-биле Улустун армиянын туруштарына калчаалыг атакаларын чоруткан. 6 шак дугузунда үр-гүлчүлээн кадыг-дошкун тулчууш-кунун түннелинде дайын улуг чидиргилерге таварыш аткаарлаан.

Сонгу Корейанын тайбын чуртта-кчыларын пункттарына араатанзы-биле бомбалаарыга киржип турган дайынын самолеттарындан беш самолетту Улустун армиянын аш-тиниг артиллерия кезектери болгаш адыжы-анчыларнын отрядтары андара аткан.

(СЭТА).

Эссенге болган болушкун дээш бонн чазактын буруунун дугайы испет-хынаарын Германиянын компартиязы негер турар

БЕРЛИН. Бонндан АДН агент-лелинин дамчыдып турарын өзү-гаар алырга, Эссенге болган аны-яктар чыскаалын боолааны дээш Аденауэрин чазаанын буруунун дугайы испет-хынаарын бон-нун парламентинин Германиянын коммунисттиг партиязынын мурун-дан депутат Гейц Реннер негези «Эссенге 21 харгы оол өлүрткөч чүгө дээр, ол тайбын камгала-лыч чыскаалыга хоойду өзугаар киришкен» деп Реннер чугаалаан.

Парламентинин даргазы доктор Э. ерес коммунисттиг партияны тө-лөөлөкчизинин саналын үзүп, ху-ралды хагдырган деп чарлаан.

Хуралды катап чыганынын соон-да Эссенге болган ханын болуш-кун дээш бонн чазактын буруунун испет-хынаарынын дугайында ит-тыгы хун айтырынга кириер ду-гайында коммунисттиг партиянын төлөөлөкчизинин негелдизинден ча-зактын партиязы ойталаан.

(СЭТА).

Француз улус америк эжелөлгө удур демиселин күштелдирип турар

ПАРИЖ. Францияны америк ко-лония кылдыр хуудуруп турарына удур, агрессчи Согру-атлантик эви-лелинин чепсекти күштеринин кол командьыкчызынга томуйлатырган генерал Риджуэйни — корей улус-туй өлүрүкчүзүнү Парижке кээр деп турарына удур митингилер бол-гаш чыскаалдар сөөлгү хүнернин дугузунда бүгү Францияда чоруп турар. Герман айтырын тайбыч арга-биле шийтирээрин, Корейда болгаш Индия-Кыдатта дайынны доп-дораан соксадырын база беш улуг күрүнелерин аразына Тайбын Пактызын чарарын Франциянын бө-дүүн кижилери негеп турар.

«Юманите» солунун дындадып турарын өзугаар алырга, Эна депар-таментинин Сен-Кантон хоорайында пропаганда чорудар америк албак чоокта чаа «амьдыралды америк хевир» дээр чүлдүг непертеринин белгелгезин организастаан. Эжелек-чилерин ол сагыжына хоорайнын аныяктары удурлангышкынын кү-чүдү чыскаалы-биле ужурашканнар.

«Американнар, чанып чоруңар!», «Өлүрүкчү Риджуэй ырап чоруң!» деп кыйгырларны салышаан, аны-як патриоттар шөлө чыгып кел-геш, америк пропаганда албанын тардадып турган плакаттарын болгаш брошюраларын өртөдипкеннер. Хоорайнын бир кино театрында америк кинону көргүзүп турарын соксады-рын аныяктар чедип алганнар.

Эро департаментинин Бэвье деп хоорайда «Эжабел» деп туудуг бүүдүргезинин ажылычтары бак-териологтуг дайынын америк гене-ралы Риджуэйни Парижке келир деп турарына удурлангышкынын дөмдөзү болур ажал соксадышкы-нын чоокта чаа чорутканнар.

«Юманите» солунун дындадып турарын өзугаар алырга, май 18-те Орлеан хоорайга тайбын камгала-лыч улус хуралы база болган. Поли-циянын талазындан улуг удурла-

Кочжедо ортудукта ол болушкун-нар онзагай ужу-дузалыг болуп ту-рар деп ол солун дөмдөглээн.

Солунун оон ынай бижип турары болза: Кочжедо ортудукта турар тут-турган шериглерни өлүрүп турар кижилер болза, боттарынның кеминг планнарын боттаңдырар дээр чөген-чи идея-биле бактериологтуг чеп-сектен холбактаын туттурган кижилер болур Бактериологтуг дайы-нда, ол ышкыш туттурган шериглер лагеринде өлүрүкчү чорук-даа килеңгээшкенин шуурганын дигел-дирип үндөгөн. Интервенилдерин араатанзыг чоруктарын соксадырын ак-сеткилдиг бүгү кижилер ший-тирли-биле негеп турар.

АНГИЛИЯ

ЛОНДОН. Корейда туттурган ше-риглерни дедир чандырындыан а-мериканнарын ойталап турарынын дугайында «Рейчольдс ньос» солунун редактору бир чүлдө мында деп бижээш: «Ол туттурган шериглерин салым-чолунун дугайында айтыр-ганы дугуржулгаларын дузазы-биле таарыштыр шийтирээр дээринге идея-ларын бүүрүп дөжөрүн кан-чал анаа-ла көрүп эрттирип каар бис деп чүвени колчуг ханызы-биле бо-данып көөр ужурулг бис. Мен бо-дорууга, быжык хоойдуларга, чиг-зичинг фактыларга ооргаланып ту-рар бодалгалары болуп бар чы-лар-дыр бис.»

Кочжедо ортудукка чоокта чаа болган болушкуннар болза, ол ор-тудукта чүү болуп турарынын ду-гайында америк дындагыларга бүү-релди чок кылган деп ол чүлдө чугаалап турар.

«Дод болгаш Колсон оларнын биле болган чоруктун соонда туттур-ган шериглерин төрөөн чуртунче чанарын күзөвезин турарынын дугайы-нда американнарын хоозун ба-дыткааларыга бузуруп болбас» деп «Рейчольдс ньос» редактору би-жип турар.

Американнарын хайгааралынын адаанда турар туттурган шеригле-ринин салым-чолу баш-муңгаш бай-далда турар деп «Обсервер» солун-нун тускай корреспондентизи чоокта чаа Корейдан келгеш бижээш.

(СЭТА).

Алжир ажылыч чоннарын удурланышкыны

ПАРИЖ. Парлаганын медээле-рин өзугаар алырга, Алжирден у-дур шөлүтүргөн «Демократтыг хос-талгаларын байырлагы» деп ал-жир партиянын даргазы Мессали Хадж Де-Севр департаментинин Ниор хоорайныче чоруттурган. Мес-сали Хаджын ужу-дурдум чок шөлөйи болгаш Мессали Хаджга байырлыг ужуражышкын организ-астаан Орлеанвилдин чурттак-чыларын француз полициянын араатанзыг аажылаан чорую Ал-жирин чонунун килени болгаш сагыш-сеткил хайнышкынын үн-дүргөн.

«Юманите» солунун медээлеп турарын өзугаар алырга, чыскаал үезинде өлүрткен кижини май 15-т хөржүткен. Анаа Орлеанвилдин 2 муң чурттакчылары киришкен. Ажылыч чоннарын организастааны хөржүдүгө соонда болган митин-гиге Алжирин коммунисттиг пар-тиязынын, «Хосталгалары камга-лаарынын болгаш хүндүлээринин алжир фронтунун» болгаш өске-даа организасталарын төлөөлөкчи-лери чүве чугаалааннар. Алжир улуска хамаарыштыр француз коло-ниж эрге-чагыраларын чорудуп турары өлүрүкчү чоруктарыга бол-гаш кадыг-шынгы хөмчөгеринге удур демиселди күштелдирип чору-дуган чүве чугаалааннар кыйгы-ран.

(СЭТА).

Япон-совет найырал ниниелелин ажал чорудуугазы

ТОКИО. Япон-совет найырал ни-тиелелин чоокта чаа болган сьез-динин дугайы медээлөвишаан, «Совет ньос» солунун дөмдөлеп турары болза, сөөлгү ий чылдын дугузунда ниниелелдин кезигу-нериниң саны ху катап өскөн, а оон парлар турар чүүдөлеринин ти-ражы — 10 катап улгаткан.

(СЭТА).

Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.